

מפנקמו של קורא.

(רשמים וצינונים).

I.

בפואימה, תחת צלילי המנדולינה, שנדפסה לפני שנה ב"השלח" כרך כ"ה (חוברת הזבל) השמיע לנו שניאור את צלילי שירתו הסוערים שהתפרצו כהרעעש; כרעם המתגלגל בסופה נפל עלינו סמך צליליו והדהים אותנו במרידעונו. שירתו המוצקה ככרזל, שירת האש והמטר, סמאה את עינינו ברבוי הצבעים והגונים שלה. ואותו המוטיב היסודי, השולש ברוב הפואימות של שניאור, הובע גם בפואימה זו והוא: קריאת-תגר עצומה ונמרצה, מרד ומלחמה נגד האל שגול:

אֶת בְּנֵי הַתְּפֹאֲרֹת. אֶת צְהֵלַת הַתַּיִם,
אֶת מְתַנְקֵי הַתְּלוּמוֹת וְרַגְיֵי הַפְּאֻנִים (שם).

עיני המשורר מנצתי-המרד משוטטות בכל פנות היינו והוא רואה אותם והם מזוהמים ומאוסים, מסביב רק חומות שבנו נזרים וסריסים, גוילים מרקיבים ותורות חלודות. מכל הבודד והתפארת של ימי קדם לא נשאר לנו כלום, רוששנו ונתרוקנו, היינו לחדלי-אונים ודלי-מעש, הקרושה והזומאה-שתיהן עלובות בימינו אנו.
נַיִם לֵב הָאִישׁ נִהְיָ כְּקֶבֶד הַשְּׂבָלֹל,
לֵלֵא אִישׁ וּמָרָד וְלֵלֵא שְׂרִירִים. (שם).

וסבת החזונו הזה הוא רואה אך בתגבורת ממשלתו של האל, שהכל הטמין והשקיע בין קירות בתי-כנסתו האפלולים.

אבל מי ש, להב ארגמן בדמו ובעינו, מרקד הנער אינו יכול לאכול פת לחמו בשממן, ולחכות לתשלום עולם אחר, רחוק ומזור... ובוער בלבנו הצמאון הכביר ל"עולם כלו אהבה, יין ומגינה, ללילות-תגברומי טרם נפלה... ובעוזו צמאוננו הוא קורא אל בתי-הרומי השופה:

הוּי, הַנִּי לִי לְחֵלֹם רַנֵּעַ תַּחַת פֶּלֶא-צְלִילֶיךָ
חֵלֹם הַצֵּמָא עַל מַעֲיָנוֹת קָרִים;
תָּקוּם נָא לְתַחֲיָה רַנֵּעַ אֶחָד קָמָן
הַתְּפֹאֲרֹת אֲשֶׁר מְתָה. (שם)

ובשעה הרת מחשבות נוגות וקודרות, כשהוא רואה את בן-האדם יושב דל וברד על קברות הוד-הקדם והאל שמקודם הציג אותנו, ריקים ונחרים מת לבסוף משבע וזקנה.
וְהִנֵּה אֲנִי נָדִים, עוֹשִׂים תַּחַת שָׁמֶשׁ
בְּלִי תְּקַנְת־עַד, בְּלִי אֵל וּבְלִי תְּפֹאֲרֹת (שם).

בשעה זו הוא פונה אל המנדולינה שתנבא לו: "לאן?" ושמיתריה ירעיפו, מלר-נחומים... אכן מוזר היה הדבר לראות איך, נכד עם יהודה, ינוע על מנדולינה נכריה של

בתירומי וצליליה נעשים לו מקור-תנחומים... אבל מה הפלא כאן, אהיי שמשורר
רואה, כי:

הלוחות נשברו, התפוררו לאבק
והתורות היו מרובץ לעבירים. (שם)

כאן הגיע רוח המרד וההרס של שניאור עד הנקודה היותר עליונה.
ופתאום רוח אהרת מנשבת משירתו של שניאור, הוא שר לנו, מנגינות ישראל
(השלח" כרך כ"ח, הוברת א').

ותמוה הוא לכאורה הדבר: המשורר המורד ובעל-הזדון, השולח תמיד את חצי
השנונים ושופך את לענו המר, על השרים המתפללים למתים... מי שפרק מעליו עול כל
הדורות ושבשכילו, אין עבר ואין עתיד" רק, "שלהבת מאוים מתפרצים" – הולך וצלול
בנכני העבר ושר לנו את שירת החורבן. אותה המנדולינה, שבטמר צליליה צריכים היו
לקים, לילות חג ברומי טרם נפלה" – תשמיע לו עתה, אנקת איכה ו, תמלא צלילי-נהי וצחוק
התדום הפעורה הרובצה בין, נכד עם יהודה" ו, נכדת-ירומי", ואתם המתירים שצריכים היו
להרעף, מלדנחומים" – נראים לו עתה כגודי נענים" אהיו ואחיותיו... אכן רוח אהרת
היתה אתו!

אמנם אין לבקש סתירות ונגודים בהלך-נפש של משורר, העתיד תמיד להשתנות,
אבל ה, מנגינות ישראל" אופיות הן מאד בצלילים החדשים (לגבי שניאור), שהתפרצו לתוך
שירתו: קול ענות גבורה של יהודי, נין בריונים וקנאים, שמעולם לא שמענו אותו בשירת
שניאור, עולה ובוקע מתוך מנגינות אלו.

ואולם במלחמת יהודה של שניאור אין אתה רואה את ה' אלהים צבאות עתיק
יומין, שהררי היגון על ראשו וזעף-עולמים הכדיר עפעפיו" – שבמגילת-האש: ביאלק
יצק לתוך שירת החורבן את כל האש והלהב הגדול העצור בנשמתו, נפשו נתמוגה עם
צער השכינה, נחריבה גם היא: לשניאור אין אותו הלהב הפנימי, המלחך את תהום הנפש
עד היסוד, החורבן משמש לו רק נושא אמנותי, הוא אמנם מוצא את הצבעים והגונים
היותר בולטים, אבל הוא בעצמו נשאר מהוץ למחזה, אלא שבנידון דגן לא זה העיסר
בשבילנו, השובה לנו העובדה כשלעצמה, ששניאור שר על החורבן, על נממת-רוח עמו,
ונצחון אלהיו: מי שראה רס, גוילים מרסיבים ותורות חלודות" עומד ומכריז:

אי בר וָשֶׁשׁ וְבָרוּנָה, אֲשֶׁר לֹא יִדְבְּכוּ
דְּבַר-מָה מִבְּחֵשֵׁי לֵב נְבִיאֵי יְחִלּוּמֵי-אֲוָרָם
מִזִּוֵּי אֲחֵרוּנֵי-כְתוּבֵי-יְהוָה נְנוּזָה (שם)

בשירת הגלות שופך המשורר, שלכאורה הרי אין לו כל קשר עם, ירושת-ראבות,
את מר רוחו וזעמו הנורא על, עבדי-העבדים המתנשאים, שגולו את כל קניני רוח עמו
ואצרות נפשו, טובע הוא את עלבון יקרתי העתיקות המתגוללות, על כל פרשת-הדרכים
ובטאורות שודדים, ומתפרצת המובלנא העזה והנמרצה של, האציל העתיק טהרי-הרם

מפנקסו של קורא

זנדל-היחש נגד כל העמים, שלא יסלחו לעולם את שפלותם, את זכר האשמות שמתוכן עלו... ונושא הוא בלבו, האציל העתיק, בוז משומר עז ומזוקק, שרק הוא שמר אותו מכליון, וגדול הוא כל כך כהו של הבז עד כי אם גם אלהים בעצמו, שב ומתיאש, יאמר: הכנע! - לא יכנע.

יָאֵם יֵשׁ כִּי יָבֵא יוֹם וְעַל נְבִי יַעֲמֵד מְטֵה,
מוֹת אוֹפָה שְׁלֵמָה, אֲשֶׁר אֶבְרָה לָהּ כָּל תְּקִנָּה,

אז:

כָּל שְׁפוּגֵי-נְכוּרוֹת בְּפָשִׁי עִם פְּרִיז-בוֹי
יִנְקוּ בְּקֵלָא מְרָדִים-מְרָד אַחְרוֹן. (שם)

בהרזים האחרונים, שגבורה קדמונית ישראלית נושמת מהם, יתאר המשורר את ה"מרד" של האחרון לאצילים תחת שמשו. כאן מגיעה השירה לעז במויה וכה ישיר לנו המשורר החפשי האוניברסלי את שירת הגלות.
